

NAJVYŠŠIE UHORSKÉ ORGÁNY A ICH PÍSOMNOSTI V ROKOCH 1526 - 1848

MIESTODRŽITEĽSKÁ RADA/UHORSKÁ KRÁĽOVSKÁ MIESTODRŽITEĽSKÁ RADA
GUBERNIUM
UHORSKÁ KOMORA

PhDr. Zuzana Nemcová, CSc.

Katedra archívnictva a PVH, Filozofická fakulta Univerzity Komenského

**KRÁLOVNÁ MÁRIA HABSBURSKÁ – 1. MIESTODRŽITEĽKA PO
ROKU 1526**

BUDÍN

1526 – 1530

1785 - 1848

BRATISLAVA

1530 – 1673

1723 - 1785

ÚRAD SO STÁLOU ČINNOSŤOU: 1549 – 10 RADCOV
NESKÔR – 6 RADCOV: 2 PRELÁTI
2 VEĽMOŽI
2 PRÍSLUŠNÍCI STREDNEJ ŠĽACHTY

Kompetencie:	1673	1723 - 1724
Súdnictvo	Zrušenie uhorskej ústavy a snemu	Prijatie Pragmatickej sankcie uhorským snemom
Vnútoraná správa	Zastavenie činnosti Miestodržiteľskej rady	Obnovenie činnosti pod novým názvom Uhorská kráľovská miestodržiteľská rada
Vojenské záležitosti		
Financie	Ustanovenie Gubernia	

FR. I. ŠT. LOTRINSKÝ

A. SASKO-TĚŠÍNSKÝ

ORGANIZÁCIA A REFORMY

1723 - 1754

Výbory: učitáreň,
hospodársky, základinový,
neskôr mýtny, zdravotný, pre
židovskú taxu, pre skúmanie
mobility, cirkevný, výbor
pokladnice duchovných, pre
rábske biskupstvo

43 zamestnancov

1769

Výbory: učitárenský,
hospodársky, náboženský,
urbársky

1785 – 1791/1848

Pripojenie agendy uhorskej
komory

Vznik odborov/departmentov:

Hospodársky, urbársky, župný,
mestský, policajný, cenzorský,
administratívny, sirotský, cirkevný,
školský, obchodný, dopravný,
šľachtický, daňový, vojenský

118 zamestnancov

DIPLOMATICKÁ PRODUKCIA

- Dva druhy protokolov:
- **Kurentný** (protocollum curens), bežná agenda - vybavoval odbor
- **Sesionálny** (protocolla sessionalia), závažnejšia agenda - potrebné zasadnutie rady
- **Intimáty**: sprostredkované kráľovské nariadenia nižšie postaveným inštitúciám a osobám
- vlastné nariadenia miestodržiteľskej rady (pre viac prijímateľov aj tlačené)

**INTIMÁT PALATÍNA A
MIESTODRŽITEĽA FRANTIŠKA
VEŠELÉNIHO Z ROKU 1659**

**Starší intimát - jednolist, začína
menom miestodržiteľa**

**Mladší intimát - zväčša na dvojliste,
môže mať prílohy, obsahuje aj
viacero predmetov, tie sú číslované**

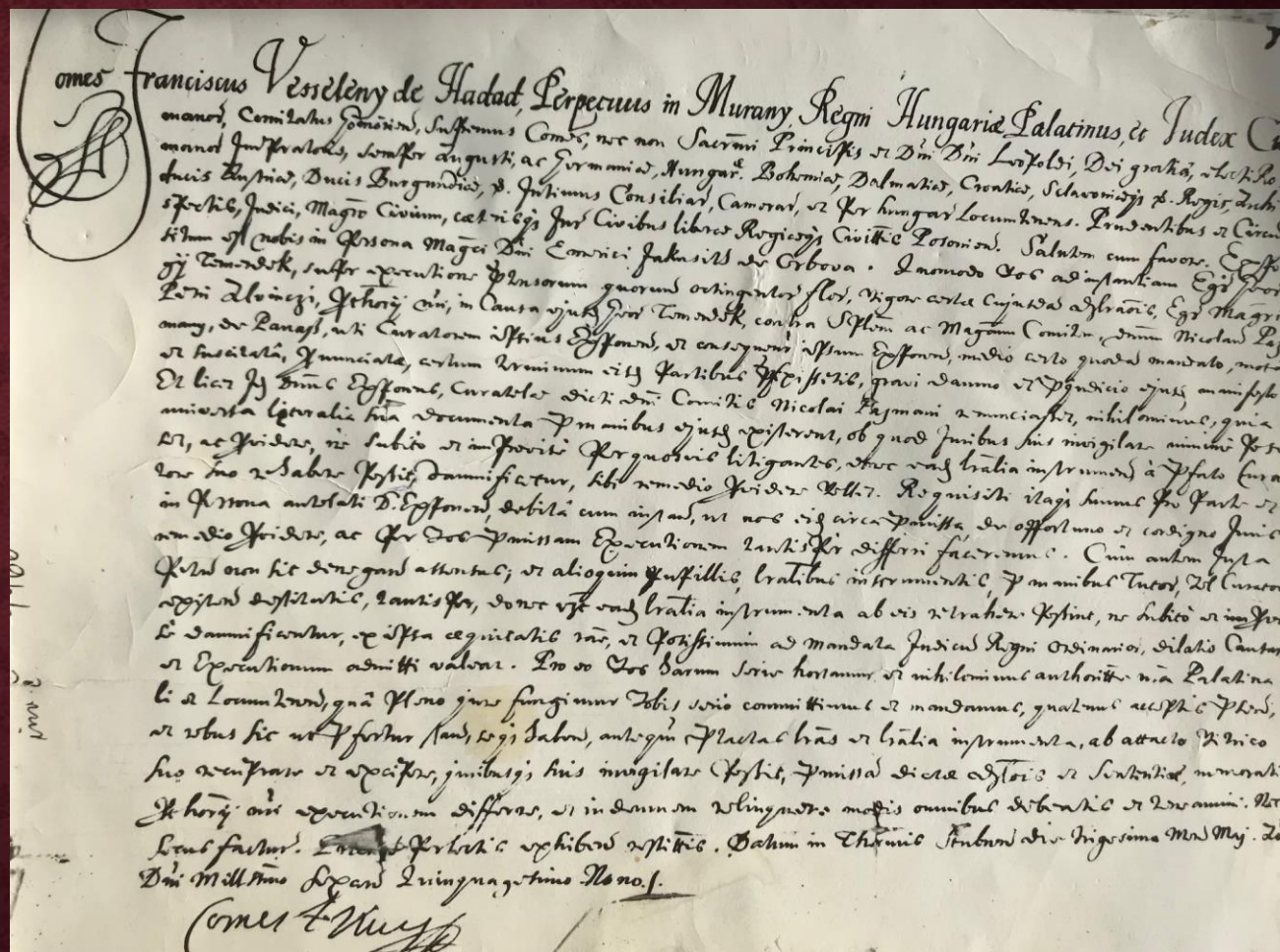
**Vyhotovenie – litterae clausae
(misiva), uzavreté pretlačenými
pečaťami radcov, 1723 vlastná
úradná pečať**

**Jazyk – latinčina, podania aj v
nemčine, maďarčine a slovenčine**

1784-1790 úradný jazyk nemčina

1790-1845 opäť latinčina

1845-1848 maďarčina

SÍDLO MIESTODRŽITEĽSKEJ RADY NA HLAVNOM NÁMESTÍ V BRATISLAVE

GUBERNIUM 1673 - 1680

Palatín-miestodržiteľ
František Vešeláni

Veľmajster rádu nemeckých rytierov
Johann Gašpar Ampringen

GUBERNIUM TVORILO OSEM RADCOV: ŠTYRIA UHORSKÍ A ŠTYRIA NEMECKÍ

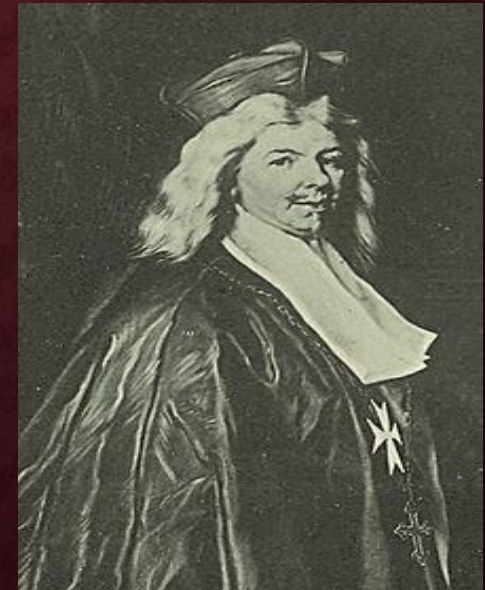
Juraj Selepčeni

Adam Forgáč

Leopold Kolonič

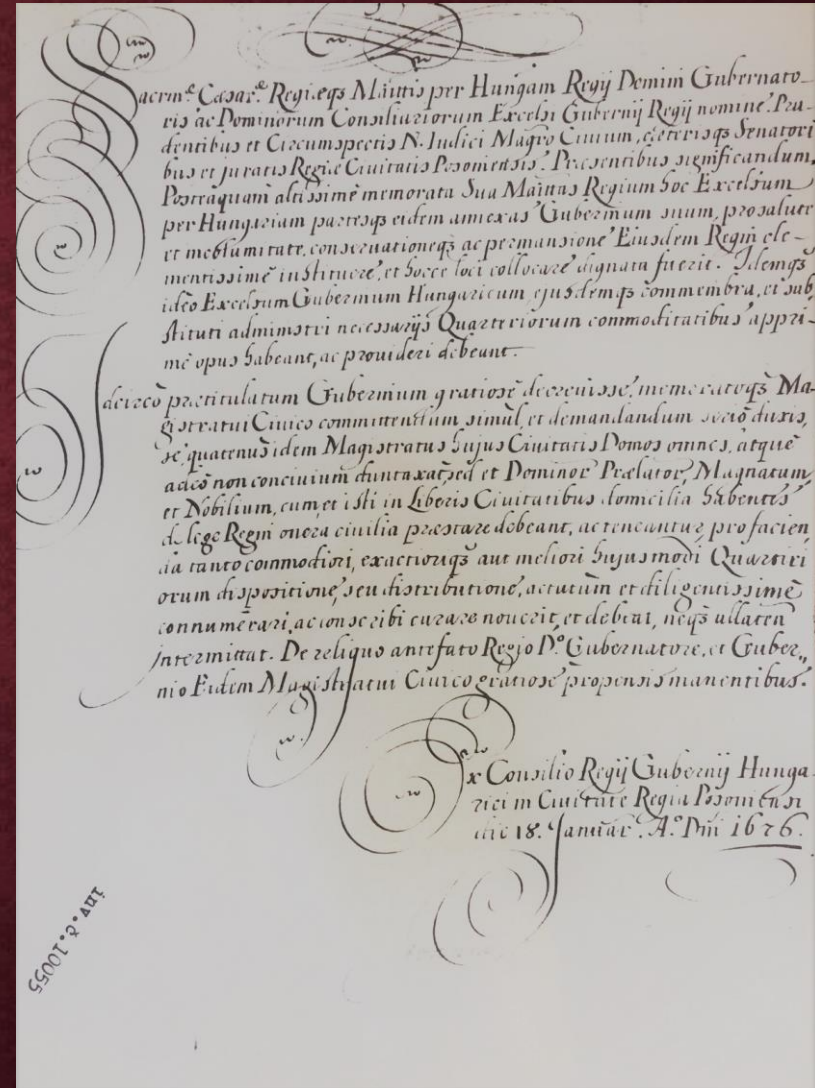

**KANCELÁRIA: LATINSKÁ A NEMECKÁ EXPEDÍCIA
DVAJA TAJOMNÍCI, DVAJA REGISTRÁTORI, DVAJA EXPEDÍTORI A DVAJA PISÁRI**

Právomoci: ochrana vierovyznania, súdnictvo, komorské a vojenské záležitosti

Písomnosti: zápisnice, nariadenia-mandáty, hlásenia-správy

Overenie: pečať gubernia so štátnou orlicou, znakom Uhorska a pripojených dŕžav, hlásenia spečatené prsteňovou pečaťou gubernátora

UHORSKÁ KOMORA 1528 – 1782 1790 – 1848

ORGANIZÁCIA A PERSONÁLNE OBSADENIE UHORSKEJ KOMORY

- **PREFEKT**
- **Rada:** päť radcov
- **Kancelária:** tajomník, zástupca tajomníka, traja notári, dvaja koncipisti, registrátor
- **Pokladnica:** hlavný pokladník, kontrolór
- **Účtáreň:** hlavný účtovník, podúčtovník, pomocný účtovník
- Poslovia, vrátnik

ČINNOSŤ A KOMPETENCIE

- Príprava návrhu rozpočtu (status)
- Vedenie účtovnej evidencie v pokladničnom denníku a evidencie nedoplatkov (kniha nedoplatkov)
- Kontrola stavu hospodárenia (štvrt'ročné, polročné a ročné vyúčtovanie)
- Kontrola činnosti regionálnych úradníkov

PÍ SOMNOSTI UHORSKEJ KOMORY

Účtovné písomnosti

- *Účtovné knihy*
- *Knihy nedoplatkov (liber restantiarum)*
- *Knihy potvrdení*
- *Vyúčtovania a rozpočty*
- *Účtovné doklady: kvitancie, asignácie, príkazy na výplatu mimoriadnych výdavkov (commisiones), potvrdenia výplat mimoriadnych výdavkov*

Písomnosti kancelárie komory

- *Zápisnice zo zasadania komorskej rady*
- *Listiny: donácie, lénne a záložné, obligácie*
- *Nariadenia v daňovej problematike (dispozičné sloveso committimus, hortamur et iniungimus)*
- *Listy rôzneho obsahu (overenie prsteňovými pečaťami radcov)*

SPIŠSKÁ KOMORA 1539 - 1848

- *Dôvod vzniku: reakcia na komplikovanú vnútropolitickú a zahraničnopolitickú situáciu*
- *1539 – poverenie šarišského kapitána Wenera výkonom f. radcu v mieste svojho pobytu na východe Uhorska*
- *1554 – kompetencie prevzal Žigmund Torda (zástupca Wenera)*
- *Pôsobnosť: stolice Spišská, Šarišská, Zemplínska, Abovská, Turnianska, Gemerská, časti potiských stolíc na dnešnom území Maďarska, mestá Košice, Bardejov, Levoča, Prešov, Sabinov, Plešivec*
- *Činnosť: dozor pri výbere krajinských a miestnych daní (dika, taxa, census, vojenská daň), kontrola účtov výbercov mýta, tridsiatku, daní, desiatku, banskej urbury, soľných úradníkov*

ORGANIZÁCIA SPIŠSKEJ KOMORY

Počiatky činnosti - sídlo Košice, riaditeľstvo (administratio) na čele s riaditeľom (administrator)

1567 - na čele predstavený + traja, neskôr šiesti radcovia

1571 - zriadenie učtárne, neskôr rozdelenie na latinskú a nemeckú

Začiatok 17. storočia - pokles významu, fungovalo len riaditeľstvo bez učtárne

sídlo sa prenieslo do Prešova (počas protihabsburských povstaní)

Koniec 17. storočia - stabilizácia pomerov, sídlom Spišskej komory Košice

1690 - reorganizácia : vznik kancelárie, expozitúry, registratúry, učtárne a archívu

Filiálku vedie riaditeľ (administrator), členmi sú traja, neskôr šiesti radcovia

1848 – ukončenie činnosti

PÍ SOMNOSTI SPIŠSKEJ KOMORY

Účtovné písomnosti

- Účtovné knihy, knihy kvitancií, asignácií
- Účtovné doklady
- Účtovné potvrdenia : kvitancie, asignácie,
- Potvrdenia za prijatú hotovosť (schaedae)

Písomnosti kancelárie komory

- Listiny prevažne v uzavretej forme. Hlavne intimáty a vlastné nariadenia, svedectvá o vykonanom vyúčtovaní (patentná forma)

**ĎAKUJEM VÁM
ZA POZORNOST**